

Lekcja 1, metody i formy pracy dydaktycznej

Świadomy zawsze ubezpieczony

- ✓ Cel ubezpieczeń społecznych
- ✓ Historia ubezpieczeń
- ✓ Zadania ZUS
- ✓ ZUS ≠ FUS

Opracowanie metodyczne: Marta Koch-Kozioł

Cele

Uczeń po lekcji:

- ✓ wie, kiedy powstała idea ubezpieczeń społecznych,
- ✓ umie wymienić zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- ✓ zna podstawy prawne funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych,
- ✓ potrafi wymienić rodzaje ubezpieczeń,
- ✓ zna cel i rozumie ideę ubezpieczeń społecznych,
- ✓ zna pojęcia: ubezpieczenia społeczne, ubezpieczeni, świadczeniobiorcy, płatnicy składek, ZUS, FUS, pomoc społeczna, ryzyko ubezpieczeniowe.

Zgodność z:

- ✓ Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2018 r. poz. 467 z późn. zm.);
- ✓ Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356 z późn. zm.);
- ✓ Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 316, z późn. zm.);
- ✓ Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 325);
- ✓ Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.);
- ✓ Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 991, z późn. zm.).

Cele kształcenia ogólnego:

1. doskonalenie umiejętności myślowo-językowych, takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, postępowanie się kryteriami, uzasadnianie, (...) wnioskowanie, definiowanie, postępowanie się przykładami itp.;
4. zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej;
5. łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobraźniowo-twórczymi.

Cele kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego:

1. przygotowanie do wykonywania pracy zawodowej i aktywnego funkcjonowania na rynku pracy;
2. integrowanie i korelowanie kształcenia ogólnego i zawodowego, w tym doskonalenie kompetencji kluczowych nabytych w procesie kształcenia ogólnego.

Kształcone umiejętności:

1. myślenie – (...) interakcja wielu operacji umysłowych: wnioskowanie, (...) rozumowanie, (...) rozwiązywanie problemów, (...) rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo-skutkowego, kreatywnego;
2. czytanie – umiejętność łącząca zarówno rozumienie sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi;
4. kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki;
5. umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;
6. umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania;
7. umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych.

Podstawy przedsiębiorczości

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej, którzy rozpoczęli naukę przed rokiem 2022/2023

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Wiedza.

5. Rozumienie roli pieniądza, rynków i instytucji finansowych w gospodarce, funkcjonowaniu przedsiębiorstw i życiu człowieka.
7. Dostrzeganie znaczenia ubezpieczeń w działalności gospodarczej i życiu człowieka.

II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.

8. Rozróżnianie skutków wynikających z nawiązania i rozwiązania stosunku pracy.

III. Kształtowanie postaw.

11. Przyjmowanie postaw etycznych, społecznej solidarności i odpowiedzialności w życiu gospodarczym.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Rynek finansowy: (...) ubezpieczenia, umowy (...) ubezpieczeniowe.

Uczeń:

2. charakteryzuje ważniejsze instytucje rynku finansowego w Polsce (...) zakłady ubezpieczeń oraz objaśnia ich znaczenie w funkcjonowaniu gospodarki narodowej, przedsiębiorstw i życiu człowieka.

III. Rynek pracy: (...) kariera zawodowa, (...) formy zatrudnienia, (...) prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy.

Uczeń:

8. rozróżnia formy zatrudnienia i rodzaje umów o pracę, określa korzyści z wyboru konkretnej formy i umowy;
9. (...) identyfikuje koszty płacy i oblicza wynagrodzenie netto;
10. analizuje prawa i obowiązki pracownika (w tym młodocianego) i pracodawcy.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla uczniów czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum, którzy rozpoczęli naukę przed rokiem 2022/2023

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Wiedza.

5. Rozumienie roli pieniądza, rynków i instytucji finansowych w gospodarce, funkcjonowaniu przedsiębiorstw i życiu człowieka.
7. Dostrzeganie znaczenia ubezpieczeń w działalności gospodarczej i życiu człowieka.

II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.

8. Rozróżnianie skutków wynikających z nawiązania i rozwiązania stosunku pracy.

III. Kształtowanie postaw.

11. Przyjmowanie postaw etycznych, społecznej solidarności i odpowiedzialności w życiu gospodarczym.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Rynek finansowy: (...) ubezpieczenia, umowy (...) ubezpieczeniowe.

Uczeń:

2. charakteryzuje ważniejsze instytucje rynku finansowego w Polsce (...) zakłady ubezpieczeń oraz objaśnia ich znaczenie w funkcjonowaniu gospodarki narodowej, przedsiębiorstw i życiu człowieka.

III. Rynek pracy: (...) kariera zawodowa, (...) formy zatrudnienia, (...) prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy.

Uczeń:

8. rozróżnia formy zatrudnienia i rodzaje umów o pracę, określa korzyści z wyboru konkretnej formy i umowy;
9. (...) identyfikuje koszty płacy i oblicza wynagrodzenie netto;
10. analizuje prawa i obowiązki pracownika (w tym młodocianego) i pracodawcy.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum oraz Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej, którzy rozpoczęli naukę od roku szkolnego 2022/2023

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

dodatkowo uczeń:

- 11a) przedstawia funkcjonowanie systemu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, rozróżniając ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, oraz wyjaśnia specyfikę obowiązkowych i dobrowolnych ubezpieczeń zdrowotnych w Rzeczypospolitej Polskiej

Wiedza o społeczeństwie

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej, którzy rozpoczęli naukę przed 2022/2023

Cele kształcenia – wymagania ogólne:

I. Wiedza i rozumienie.

Uczeń:

5. wykorzystuje swą wiedzę do interpretacji wydarzeń życia społecznego.

II. Wykorzystanie i tworzenie informacji.

Uczeń:

1. pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia społecznego.

III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.

Uczeń:

4. rozpoznaje różne aspekty, (...) problemów życia codziennego i podaje możliwe sposoby ich rozwiązania.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

IV. Wybrane problemy polityki publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

1. przedstawia funkcjonowanie systemu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych w Rzeczypospolitej Polskiej, rozróżniając ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, wymienia zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej, którzy rozpoczęli naukę przed 2022/2023
Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Wiedza i rozumienie.

Uczeń:

1. wyjaśnia i analizuje prawidłowości życia społecznego oraz wybrane współczesne procesy społeczne;
2. przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym;
7. wykorzystuje swą wiedzę do interpretacji wydarzeń życia społecznego.

II. Wykorzystanie i tworzenie informacji.

Uczeń:

1. pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia społecznego.

III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.

Uczeń:

6. rozpoznaje różne aspekty (...) problemów życia codziennego i podaje możliwe sposoby ich rozwiązania.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

IV. Wybrane problemy polityki publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

1. przedstawia funkcjonowanie systemu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych w Rzeczypospolitej Polskiej, rozróżniając ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe, wymienia zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Zakres rozszerzony**Cele kształcenia – wymagania ogólne****I. Wiedza i rozumienie.**

Uczeń:

1. wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego.

II. Wykorzystanie i tworzenie informacji.

Uczeń:

1. pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego (...), krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski i formułuje opinie.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe**VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna.**

Uczeń:

1. przedstawia idee społeczeństwa obywatelskiego.

IX. Sprawowanie władzy w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

11. wykazuje aktualność kwestii „starzenia się społeczeństwa”; przedstawia główne założenia polityki państwa wobec osób starszych; wyjaśnia zasadę solidaryzmu społecznego w ubezpieczeniach społecznych w Rzeczypospolitej Polskiej.

XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

16. porównuje sytuację jednostki wynikającą z różnych form zatrudniania: umowa o pracę, umowy cywilnoprawne, prowadzenie działalności gospodarczej osoby fizycznej.

Historia i terażniejszość

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej, którzy rozpoczęli naukę od roku szkolnego 2022/2023

Cele kształcenia – wymagania ogólne:**I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa.**

Uczeń:

1. rozumie podstawowe zagadnienia życia społecznego, polityki i prawa (...)

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby.

Uczeń:

3. buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego (...)

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:**I. Wiedza o podstawach życia społecznego.**

Uczeń:

2. przedstawia klasyczne określenie dobra wspólnego (bonum commune) i charakteryzuje jego obecność we współczesnych doktrynach politycznych.

*Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum dla uczniów, którzy rozpoczęli naukę od roku szkolnego 2022/2023
Zakres podstawowy*

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. W aspekcie stosunku do prawdy, stałego zmierzania do jej poznania i odróżniania od fałszu oraz ćwiczenia w rozpoznawaniu stopnia pewności i prawdopodobieństwa.

Uczeń:

1. rozumie główne zagadnienia życia społecznego, polityki i prawa (...)

III. W aspekcie stosunku do życia, czyli osobistego zaangażowania, kształtowania zamierzeń według własnych pasji, zdolności oraz poczucia wspólnoty i służby.

Uczeń:

3. buduje własne wypowiedzi na temat zagadnień życia społecznego (...)

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Wiedza o podstawach życia społecznego.

Uczeń:

3. przedstawia klasyczne określenie dobra wspólnego (bonum commune) i charakteryzuje jego obecność we współczesnych doktrynach politycznych
10. charakteryzuje państwo jako zorganizowane społeczeństwo (res publica) i wyjaśnia, jakie są podstawowe zadania państwa wobec jego obywateli oraz obowiązki obywateli względem ich państwa.

Doradztwo zawodowe

Liceum, technikum, szkoła branżowa I i II stopnia

2. Świat zawodów i rynek pracy

Uczeń:

- 2.3. porównuje formy zatrudnienia i możliwości funkcjonowania na rynku pracy, (...) analizuje podstawy prawa pracy, (...) prawa i obowiązki pracownika.

Zgodność z:

Zaleceniem Rady z 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U.U.E.C 2018.189.1).

1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji:
  - umiejętność rozumienia i tworzenia informacji, interpretowania pojęć i faktów w mowie i piśmie, przy wykorzystaniu obrazów, materiałów cyfrowych;
  - wykorzystywanie źródeł różnego rodzaju, przetwarzanie informacji.
2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności:
  - zdolność do prawidłowego i skutecznego korzystania z różnych języków w celu porozumiewania się.
3. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii:
  - stosowanie podstawowych zasad i procesów matematycznych w codziennych kontekstach prywatnych i zawodowych (np. umiejętności finansowe), a także śledzenie i ocenianie ciągów argumentów.

4. Kompetencje cyfrowe:
  - znajomość podstawowych funkcji i korzystanie z różnych rodzajów urządzeń, oprogramowania i sieci.
5. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się:
  - zdolność uczenia się i pracy w grupie i indywidualnie, a także organizacji swojej nauki.
7. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości:
  - kształcenie kreatywności, krytycznego myślenia w rozwiązywaniu problemów.

Scenariusz zajęć realizuje efekty kształcenia i kryteria weryfikacji zawarte w podstawach programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego uczniów, którzy kształcą się, począwszy od:

- 1) roku szkolnego 2019/2020 w:
  - a) klasie I branżowej szkoły I stopnia, która rozpoczyna się 1 września 2019 r. lub 1 lutego 2020 r.,
  - b) semestrze I szkoły policealnej,
  - c) klasie I dotychczasowego czteroletniego technikum,
  - d) klasie I pięcioletniego technikum,
- 2) roku szkolnego 2020/2021 w semestrze I branżowej szkoły II stopnia,
- 3) w latach następnych w kolejnych klasach lub semestrach tych szkół.

Stosownie do przepisów przejściowych zawartych w art. 94 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw wobec uczniów branżowych szkół I stopnia, dotychczasowego czteroletniego technikum oraz słuchaczy szkół policealnych, którzy rozpoczęli kształcenie przed rokiem szkolnym 2019/2020, stosuje się dotychczasową klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego oraz dotychczasową podstawę programową kształcenia w zawodach (wydane na podstawie dotychczasowych art. 46 ust. 1 oraz art. 47 ust. 1 pkt 2 ustawy – Prawo oświatowe).

Efekty kształcenia i kryteria weryfikacji niezbędne do osiągnięcia dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie (z obszaru bezpieczeństwo i higiena pracy)

Branża audiowizualna (AUD)

Uczeń:

- 1) rozróżnia pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią;
  - definiuje pojęcia związane z wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi.

Wspólne dla:

- asystent kierownika produkcji filmowej i telewizyjnej, AUD.01. Przygotowanie i organizacja produkcji audiowizualnej,
- administrator produkcji filmowej i telewizyjnej, AUD.10. Administrowanie dokumentacją w produkcji audiowizualnej techniką animacji filmowej, AUD.11. Realizacja produkcji filmowej techniką animacji,
- fotograf, AUD.02. Rejestracja, obróbka i publikacja obrazu,
- technik budowy i strojenia fortepianów i pianin, AUD.03. Budowa i renowacja fortepianów i pianin,
- technik fotografii i multimedii, AUD.02. Rejestracja, obróbka i publikacja obrazu,
- technik realizacji nagłośnień, AUD.06. Obstuga sceny.

Branża budowlana (BUD)

Uczeń:

- 1) charakteryzuje pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią,
  - opisuje pojęcia związane z wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi;

- 3) określa prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wskazuje rodzaje świadczeń przysługujących pracownikowi z tytułu wypadku przy pracy,
  - wskazuje prawa pracownika, który zachorował na chorobę zawodową.

Wspólne dla:

- betoniarz-zbrojarz, BUD.01. Wykonywanie robót zbrojarskich i betoniarskich,
- cieśla, BUD.02. Wykonywanie robót ciesielskich,
- dekarz, BUD.03. Wykonywanie robót dekarско-blacharskich,
- kamieniarz, BUD.04. Wykonywanie robót kamieniarskich,
- kominiarz, BUD.05. Wykonywanie robót kominiarskich,
- monter izolacji budowlanych, BUD.06. Wykonywanie izolacji budowlanych,
- monter izolacji przemysłowych, BUD.07. Wykonywanie płaszczy ochronnych z blachy, konstrukcji wsporczych i nośnych oraz izolacji przemysłowych,
- monter konstrukcji budowlanych, BUD.08. Montaż konstrukcji budowlanych,
- monter sieci i instalacji sanitarnych, BUD.09. Wykonywanie robót związanych z budową, montażem i eksploatacją sieci oraz instalacji,
- monter stolarki budowlanej, BUD.10. Wykonywanie robót związanych z montażem stolarki budowlanej,
- monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, BUD.11. Wykonywanie robót montażowych, okładzinowych i wykończeniowych,
- murarz-tynkarz, BUD.12. Wykonywanie robót murarskich i tynkarskich, BUD.08. Montaż konstrukcji budowlanych,
- technik aranżacji wnętrz, BUD.34. Planowanie i wykonywanie poszczególnych etapów wykończenia wnętrz,
- technik budowy dróg, BUD.13. Eksploatacja maszyn i urządzeń do robót ziemnych i drogowych,
- technik inżynierii sanitarnej, BUD.09. Wykonywanie robót związanych z budową, montażem i eksploatacją sieci oraz instalacji,
- technik robót wykończeniowych w budownictwie, BUD.11. Wykonywanie robót montażowych, okładzinowych i wykończeniowych,
- zduń, BUD.26. Wykonywanie robót zduńskich,
- technik dekarstwa, BUD.03. Wykonywanie robót dekarско-blacharskich,
- technik izolacji przemysłowych, BUD.07. Wykonywanie płaszczy wsporczych i nośnych oraz izolacji przemysłowych,
- technik montażu i automatyki stolarki budowlanej, BUD.10. Wykonywanie robót związanych z montażem stolarki budowlanej,
- monter konstrukcji targowo-wystawienniczych, BUD.30. Wykonywanie robót związanych z konstrukcją i montażem stoisk targowo-wystawienniczych i scen,
- technik obsługi przemysłu targowo-wystawienniczego, BUD.30. Wykonywanie robót związanych z konstrukcją i montażem stoisk targowo-wystawienniczych i scen,
- technik gazownictwa, BUD.28. Organizacja i wykonywanie robót związanych z budową i eksploatacją sieci gazowych.

Branża ceramiczno-szklarska (CES), Branża chemiczna i ochrony środowiska (CHM)

Uczeń:

- 3) opisuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wskazuje prawa pracownika oraz rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy,
  - wskazuje prawa pracownika oraz rodzaje świadczeń z tytułu choroby zawodowej.

Wspólne dla:

- operator urządzeń przemysłu ceramicznego; CES.01. Eksploatacja maszyn i urządzeń przemysłu ceramicznego,
- operator urządzeń przemysłu szklarskiego, CES.02. Eksploatacja maszyn i urządzeń przemysłu szklarskiego,
- technik ceramik, CES.01. Eksploatacja maszyn i urządzeń przemysłu ceramicznego,
- technik technologii szkła, CES.02. Eksploatacja maszyn i urządzeń przemysłu szklarskiego,
- operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych, CHM.01. Obsługa maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych,
- operator maszyn i urządzeń w gospodarce odpadami, CHM.07. Prowadzenie działań operacyjnych związanych z gospodarowaniem odpadami,
- pracownik pomocniczy w gospodarce odpadami, CHM.08. Wykonywanie prac pomocniczych w gospodarce odpadami,
- technik gospodarki odpadami, CHM.07. Prowadzenie działań operacyjnych związanych z gospodarowaniem odpadami,
- operator urządzeń przemysłu chemicznego, CHM.02. Eksploatacja maszyn i urządzeń przemysłu chemicznego,
- technik ochrony środowiska, CHM.05. Ocena stanu środowiska, planowanie i realizacja zadań w ochronie środowiska,
- technik technologii chemicznej, CHM.02. Eksploatacja maszyn i urządzeń przemysłu chemicznego,
- zdobnik ceramiki, CES.05. Zdobienie wyrobów ceramicznych.

Branża drzewno-meblarska (DRM)

Uczeń:

- 3) charakteryzuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy, wynikające z przepisów prawa,
  - wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy,
  - wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który zachorował na chorobę zawodową,
  - wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu choroby zawodowej.

Wspólne dla:

- koszykarz-plecionkarz, DRM.01. Wykonywanie wyrobów koszykarsko-plecionkarskich,
- mechanik-operator maszyn do produkcji drzewnej, DRM.02. Montaż i obsługa maszyn i urządzeń przemysłu drzewnego,
- stolarz, DRM.04. Wytwarzanie wyrobów z drewna i materiałów drewnopochodnych,
- technik technologii drewna, DRM.04. Wytwarzanie wyrobów z drewna i materiałów drewnopochodnych.

Dodatkowo: 1) charakteryzuje pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią,

- opisuje pojęcia związane z wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi.

Wspólne dla:

- operator maszyn i urządzeń przemysłu drzewnego, DRM.09. Obsługa i monitorowanie urządzeń i maszyn sterowanych cyfrowo do produkcji drzewnej,
- tapicer, DRM.05. Wykonywanie wyrobów tapicerowanych,
- technik papiernictwa, DRM.06. Produkcja mas włóknistych i wytworów papierniczych (tylko pkt 2),
- technik przemysłu drzewnego, DRM.09. Obsługa i monitorowanie urządzeń i maszyn sterowanych cyfrowo do produkcji drzewnej.

Branża ekonomiczno-administracyjna (EKA)

Uczeń:

- 3) określa prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy.

Wspólne dla:

- technik administracji, EKA.01. Obsługa klienta w jednostkach administracji, EKA.01.3. Sporządzanie dokumentów dotyczących spraw administracyjnych.

Dodatkowo: 13) stosuje przepisy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych,

- określa źródła oraz zakres prawa pracy i ubezpieczeń społecznych,
- określa świadczenia przysługujące pracownikowi z tytułu ubezpieczenia społecznego,
- porównuje świadczenia z ubezpieczeń społecznych w Rzeczypospolitej Polskiej do świadczeń w wybranym państwie Unii Europejskiej.

Wspólne dla:

- technik archiwista, EKA.02. Organizacja i prowadzenie archiwum,
- technik ekonomista, EKA.04. Prowadzenie dokumentacji w jednostce organizacyjnej, EKA.05. Prowadzenie spraw kadrowo-płacowych i gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych, EKA.05.3. Prowadzenie spraw kadrowych i rozliczanie wynagrodzeń.

Dodatkowo: 4) rozlicza wynagrodzenia,

- oblicza obowiązkowe obciążenia składkowo-podatkowe przychodów ze stosunku pracy EKA.05.4. Prowadzenie gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych;

4) prowadzi rozliczenia z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych,

- identyfikuje terminy składania dokumentów i opłacania składek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz pojęcia z zakresu ubezpieczeń społecznych, np. ubezpieczony, płatnik składek, podstawa naliczenia składki,
- określa składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne,
- określa zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnym z tytułu umów o pracę i umów cywilnoprawnych oraz prowadzenia działalności gospodarczej,
- wskazuje tytuły naliczania składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych,
- oblicza składki na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych,
- sporządza dokumenty zgłoszeniowe płatnika składek i osób ubezpieczonych do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz korekty tych dokumentów,
- sporządza miesięczne dokumenty rozliczeniowe z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych oraz korekty tych dokumentów,
- sporządza dokument płatniczy do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- rozróżnia rodzaje świadczeń z ubezpieczeń społecznych,
- identyfikuje podmioty uprawnione do wypłaty zasiłków ze środków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- sporządza dokumenty stanowiące podstawę do uzyskania zasiłków, np. zasiłku chorobowego, zasiłku opiekuńczego, zasiłku macierzyńskiego,
- sporządza dokumenty stanowiące podstawę do ustalenia uprawnień rentowych i emerytalnych;

5) prowadzi rozliczenia podatkowe i rozliczenia z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, z zastosowaniem technologii informacyjnych i systemów komputerowych,

- sporządza zestawy dokumentów zgłoszeniowych i rozliczeniowych płatnika składek w programie do rozliczeń z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych,

- sporządza dokument płatniczy w programie do rozliczeń z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych.

Wspólne dla:

- technik prac biurowych, EKA.06. Wykonywanie prac biurowych,
- technik rachunkowości, EKA.05. Prowadzenie spraw kadrowo-płacowych i gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych, EKA.05.3. Prowadzenie spraw kadrowych i rozliczanie wynagrodzeń.

Dodatkowo: 2) prowadzi rekrutację pracowników i dokumentację osobową,

- interpretuje oświadczenia złożone dla celów podatkowych i zgłoszeniowych do ubezpieczeń przez osoby wykonujące zadanie zawodowe na podstawie umów cywilnoprawnych EKA.05.4. Prowadzenie gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych.

Dodatkowo: jak w EKA.05.4. dla technika ekonomisty,

- technik usług pocztowych i finansowych, EKA.08. Świadczenie usług pocztowych i finansowych oraz wykonywanie zadań rozdzielczo-ekspedycyjnych.

Branża elektroenergetyczna (ELE)

Uczeń:

- 1) rozróżnia pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią,
  - opisuje pojęcia związane z wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi;
- 3) rozróżnia prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
  - wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy,
  - wskazuje prawa pracownika, który zachorował na chorobę zawodową.

Wspólne dla:

- elektromechanik, ELE.01. Montaż i obsługa maszyn i urządzeń elektrycznych,
- elektryk, ELE.02. Montaż, uruchamianie i konserwacja instalacji, maszyn i urządzeń elektrycznych,
- technik chłodnictwa i klimatyzacji, ELE.03. Wykonywanie robót związanych z montażem instalacji i urządzeń chłodniczych, klimatyzacyjnych oraz pomp ciepła,
- technik elektryk, ELE.02. Montaż, uruchamianie i konserwacja instalacji, maszyn i urządzeń elektrycznych,
- technik energetyk, ELE.06. Montaż, uruchamianie oraz eksploatacja instalacji i jednostek przesyłowych w systemach,
- technik urządzeń dźwigowych, ELE.08. Montaż urządzeń dźwigowych,
- technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, ELE.10. Montaż i uruchamianie urządzeń i systemów energetyki odnawialnej.

Branża elektroniczno-mechatroniczna (ELM)

Uczeń:

- 3) określa prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
  - wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy, wynikające z przepisów prawa,
  - wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy.

Wspólne dla:

- automatyk, ELM.01. Montaż, uruchamianie i obsługiwane układów automatyki przemysłowej,
- elektronik, ELM.02. Montaż oraz instalowanie układów i urządzeń elektronicznych,
- mechatronik, ELM.03. Montaż, uruchamianie i konserwacja urządzeń i systemów mechatronicznych,

- technik automatyk, ELM.01. Montaż, uruchamianie i obsługiwanie układów automatyki przemysłowej,
- technik elektronik, ELM.02. Montaż oraz instalowanie układów i urządzeń elektronicznych,
- technik mechatronik, ELM.03. Montaż, uruchamianie i konserwacja urządzeń i systemów mechatronicznych,
- technik robotyk, ELM.07. Montaż, uruchamianie i obsługa systemów robotyki.

Branża górniczo-wiertnicza (GIW)

Uczeń:

- 3) określa obowiązki i uprawnienia pracownika, pracodawcy oraz osób kierujących pracownikami w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- rozróżnia rodzaje świadczeń z tytułu wypadków związanych z pracą i chorób zawodowych.

Wspólne dla:

- technik geolog, GIW.06. Wykonywanie prac geologicznych,
- technik górnictwa otworowego, GIW.01. Eksploatacja otworowa złóż.

Branża handlowa (HAN), Branża hotelarsko-gastronomiczno-turystyczna (HGT)

Uczeń:

- 1) określa zagrożenia dla zdrowia i życia człowieka występujące w środowisku pracy oraz sposoby zapobiegania im,
- definiuje pojęcia: wypadek przy pracy, choroba zawodowa.

Wspólne dla:

- technik księgarstwa, HAN.01. Prowadzenie sprzedaży,
- kelner, HGT.01. Wykonywanie usług kelnerskich,
- kucharz, HGT.02. Przygotowanie i wydawanie dań,
- pracownik obsługi hotelowej, HGT.03. Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie,
- pracownik pomocniczy gastronomii, HGT.04. Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi gastronomiczne,
- pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, HGT.05. Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi hotelarskie,
- technik hotelarstwa, HGT.03. Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie,
- technik organizacji turystyki, HGT.07. Przygotowanie imprez i usług turystycznych,
- technik turystyki na obszarach wiejskich, HGT.09. Prowadzenie działalności turystycznej na obszarach wiejskich,
- technik usług kelnerskich, HGT.01. Wykonywanie usług kelnerskich,
- technik żywienia i usług gastronomicznych, HGT.02. Przygotowanie i wydawanie dań.

Branża leśna (LES)

Uczeń:

- 4) określa skutki oddziaływania czynników szkodliwych na organizm człowieka,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który zachorował na chorobę zawodową,
  - wskazuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy wynikające z następstw wypadków przy pracy.

Wspólne dla:

- technik leśnik, LES.02. Gospodarowanie zasobami leśnymi.

Dodatkowo: 3) określa prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,

- podaje definicję wypadku przy pracy,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika w związku z wypadkiem przy pracy,
- wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy.

Branża mechaniczna (MEC), Branża mechaniki precyzyjnej (MEP)

Uczeń:

- 3) określa prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy, wynikające z przepisów prawa,
  - wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który zachorował na chorobę zawodową, wynikające z przepisów prawa.

Wspólne dla:

- kowal, MEC.02. Wykonywanie i naprawa wyrobów kowalskich,
  - mechanik-monter maszyn i urządzeń, MEC.03. Montaż i obsługa maszyn i urządzeń,
  - monter systemów rurociągowych, MEC.04. Montaż systemów rurociągowych,
  - operator obrabiarek skrawających, MEC.05. Użytkowanie obrabiarek skrawających,
  - pracownik pomocniczy ślusarza, MEC.07. Wykonywanie i naprawa elementów wyrobów oraz prostych części maszyn, urządzeń i narzędzi,
  - ślusarz, MEC.08. Wykonywanie i naprawa elementów maszyn, urządzeń i narzędzi,
  - technik mechanik, MEC.03. Montaż i obsługa maszyn i urządzeń, MEC.05. Użytkowanie obrabiarek skrawających, MEC.08. Wykonywanie i naprawa elementów maszyn, urządzeń i narzędzi,
  - pracownik pomocniczy mechanika, MEC.06. Montaż i obsługa prostych elementów maszyn i urządzeń;
- 2) opisuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy
- wymienia prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy,
  - wymienia prawa i obowiązki pracownika z tytułu chorób zawodowych.

Wspólne dla:

- optyk-mechanik, MEP.02. Montaż i naprawa elementów i układów optycznych,
- technik optyk, MEP.02. Montaż i naprawa elementów i układów optycznych,
- zegarmistrz, MEP.04. Naprawa zegarów i zegarków,
- złotnik-jubiler, MEP.05. Wykonywanie i naprawa wyrobów złotniczych i jubilerskich,
- technik spawalnictwa, MEC.03. Montaż i obsługa maszyn i urządzeń, MEC.08. Wykonywanie i naprawa elementów maszyn, urządzeń i narzędzi.

Branża metalurgiczna (MTL)

Uczeń:

- 3) charakteryzuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy,
  - wskazuje prawa pracownika, który zachorował na chorobę zawodową.

Wspólne dla:

- operator maszyn i urządzeń odlewniczych, MTL.02. Eksploatacja maszyn i urządzeń odlewniczych,
- operator maszyn i urządzeń przemysłu metalurgicznego, MTL.03. Eksploatacja maszyn i urządzeń przemysłu metalurgicznego,
- technik odlewnik, MTL.01. Wykonywanie i naprawa oprzyrządowania odlewniczego, MTL.02. Eksploatacja maszyn i urządzeń odlewniczych,
- technik przemysłu metalurgicznego, MTL.03. Eksploatacja maszyn i urządzeń przemysłu metalurgicznego.

Branża motoryzacyjna (MOT)

Uczeń:

- 3) analizuje/ stosuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wskazuje prawa pracownika oraz rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy,
  - wskazuje prawa pracownika oraz rodzaje świadczeń z tytułu choroby zawodowej.

Wspólne dla:

- blacharz samochodowy, MOT.01. Diagnostowanie i naprawa nadwozi pojazdów samochodowych,
- elektromechanik pojazdów samochodowych, MOT.02. Obsługa, diagnostowanie oraz naprawa mechatronicznych systemów pojazdów samochodowych,
- lakiernik samochodowy, MOT.03. Diagnostowanie i naprawa powłok lakierniczych,
- mechanik motocyklowy, MOT.04. Diagnostowanie, obsługa i naprawa pojazdów motocyklowych,
- mechanik pojazdów samochodowych, MOT.05. Obsługa, diagnostowanie oraz naprawa pojazdów samochodowych,
- technik pojazdów samochodowych, MOT.02. Obsługa, diagnostowanie oraz naprawa mechatronicznych systemów pojazdów samochodowych, MOT.05. Obsługa, diagnostowanie oraz naprawa pojazdów samochodowych.

Branża ochrony i bezpieczeństwa osób i mienia (BPO)

Uczeń:

1) opisuje zakres praw i obowiązków pracownika oraz pracodawcy wynikających z przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy:

- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy,
- wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który zachorował na chorobę zawodową,
- wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu choroby zawodowej.

Dla:

- technik bezpieczeństwa i higieny pracy, BPO.01. Zarządzanie bezpieczeństwem w środowisku pracy.

Branża ogrodnicza (OGR)

Uczeń:

3) opisuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,

- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy, wynikające z przepisów prawa,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który zachorował na chorobę zawodową, wynikające z przepisów prawa.

Wspólne dla:

- florysta, OGR.01. Wykonywanie kompozycji florystycznych,
- ogrodnik, OGR.02. Zakładanie i prowadzenie upraw ogrodniczych,
- technik architektury krajobrazu, OGR.03. Projektowanie, urządzenie i pielęgnacja roślinnych obiektów architektury krajobrazu,
- technik ogrodnik, OGR.02. Zakładanie i prowadzenie upraw ogrodniczych.

Branża opieki zdrowotnej (MED)

Uczeń:

4) opisuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,

- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy wynikające z przepisów prawa,
- wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który zachorował na chorobę zawodową wynikające z przepisów prawa,
- wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu choroby zawodowej.

Wspólne dla:

- technik elektroradiolog, MED.08. Świadczenie usług medycznych w zakresie diagnostyki obrazowej, elektromedycznej i radioterapii,

- technik farmaceutyczny, MED.09. Sporządzanie i wytwarzanie produktów leczniczych oraz prowadzenie obrotu produktami leczniczymi, wyrobami medycznymi, suplementami diety i środkami spożywczymi specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz innymi produktami dopuszczonymi do obrotu w aptece na podstawie przepisów prawa,
- technik masażysta, MED.10. Świadczenie usług w zakresie masażu,
- technik ortopeda, MED.11. Wykonywanie i dobieranie przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych,
- technik sterylizacji medycznej, MED.12. Wykonywanie dekontaminacji sprzętu i wyrobów medycznych,
- terapeuta zajęciowy, MED.13. Świadczenie usług w zakresie terapii zajęciowej.

Dodatkowo: 3) przedstawia prawa i obowiązki pracownika oraz obowiązki pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,

- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy.

Branża poligraficzno-księgarska (PGF)

Uczeń:

- 2) charakteryzuje prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wymienia prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy,
  - opisuje prawa i obowiązki pracownika, który zachorował na chorobę zawodową.

Wspólne dla:

- animator rynku książki, PGF.09. Organizacja i zarządzanie przedsiębiorstwem rynku książki oraz relacjami z klientami,
- drukarz fleksograficzny, PGF.01. Realizacja procesów drukowania z użyciem fleksograficznych form drukowych,
- drukarz offsetowy, PGF.02. Realizacja procesów drukowania z offsetowych form drukowych,
- operator procesów introligatorskich, PGF.03. Realizacja procesów introligatorskich i opakowaniowych,
- technik grafiki i poligrafii cyfrowej, PGF.04. Przygotowywanie oraz wykonywanie prac graficznych i publikacji cyfrowych,
- technik procesów drukowania, PGF.01. Realizacja procesów drukowania z użyciem fleksograficznych form drukowych, PGF.02. Realizacja procesów drukowania z offsetowych form drukowych,
- technik procesów introligatorskich, PGF.03. Realizacja procesów introligatorskich i opakowaniowych,
- technik reklamy, PGF.07. Wykonywanie przekazu reklamowego.

Dodatkowo: 3) określa prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,

- rozróżnia rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy i chorób zawodowych.

Branża pomocy społecznej (SPO)

Uczeń:

- 2) charakteryzuje prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wymienia prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy,
  - opisuje prawa i obowiązki pracownika, który zachorował na chorobę zawodową.

Wspólne dla:

- asystent osoby niepełnosprawnej, SPO.01. Udzielanie pomocy i organizacja wsparcia osobie niepełnosprawnej;
- 8) wskazuje przepisy prawa dotyczące pomocy społecznej i ubezpieczeń społecznych,
- wymienia przepisy prawa dotyczące pomocy społecznej i ubezpieczeń społecznych,

- charakteryzuje zadania instytucji państwowych dotyczące zabezpieczenia społecznego osoby niepełnosprawnej.

Wspólne dla:

- opiekun osoby starszej, SPO.02. Świadczenie usług opiekuńczo-wspierających osobie starszej, SPO.02.2. Podstawy pomocy społecznej (jak SPO.01.2. Podstawy pomocy społecznej),
- opiekun w domu pomocy społecznej, SPO.03. Świadczenie usług opiekuńczo-wspierających osobie podopiecznej,
- opiekunka dziecięca, SPO.02.2. Podstawy pomocy społecznej, SPO.04. Świadczenie usług opiekuńczych i wspomagających rozwój dziecka,
- opiekunka środowiskowa, SPO.05. Świadczenie usług opiekuńczych, SPO.05.2. Podstawy pomocy społecznej.

Branża przemysłu mody (MOD)

Uczeń:

- 4) określa zagrożenia dla zdrowia i życia człowieka występujące w środowisku pracy oraz sposoby zapobiegania im,
- wyjaśnia pojęcia: wypadek przy pracy, choroba zawodowa.

Wspólne dla:

- kaletnik, MOD.02. Wykonywanie i renowacja wyrobów kaletniczych,
- krawiec, MOD.03. Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych,
- kuśnierz, MOD.04. Wykonywanie i renowacja wyrobów kuśnierskich,
- obuwnik, MOD.05. Wytwarzanie obuwia,
- operator maszyn w przemyśle włókienniczym, MOD.06. Wytwarzanie i wykończanie wyrobów włókienniczych,
- pracownik pomocniczy krawca, MOD.07. Wykonywanie prostych wyrobów odzieżowych,
- rękodzielnik wyrobów włókienniczych, MOD.08. Wytwarzanie, konserwacja i renowacja rękodzielniczych wyrobów włókienniczych,
- technik garbarz, MOD.01. Wyprawianie skór,
- technik obuwnik, MOD.05. Wytwarzanie obuwia,
- technik przemysłu mody, MOD.03. Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych,
- technik technologii wyrobów skórzanych, MOD.02. Wykonywanie i renowacja wyrobów kaletniczych, MOD.04. Wykonywanie i renowacja wyrobów kuśnierskich,
- technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych, MOD.08. Wytwarzanie, konserwacja i renowacja rękodzielniczych wyrobów włókienniczych,
- technik włókiennik, MOD.06. Wytwarzanie i wykończanie wyrobów włókienniczych,
- technik stylisty, MOD.03. Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych.

Branża rolno-hodowlana (ROL)

Uczeń:

Dodatkowo: 1) sporządza dokumenty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – wypełnia dokumenty dotyczące rozliczeń z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych lub Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wspólne dla:

- technik hodowca koni, ROL.06. Organizacja chowu i hodowli koni,
- technik mechanizacji rolnictwa i agrotroiki, ROL.06. Organizacja chowu i hodowli koni, ROL.02. Eksploatacja pojazdów, maszyn, urządzeń i narzędzi stosowanych w rolnictwie,
- technik pszczelarz, ROL.03. Prowadzenie produkcji pszczelarskiej,
- technik rolnik, ROL.04. Prowadzenie produkcji rolniczej.

Branża rybacka (RYB)

Uczeń:

3) określa prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy

- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy, wynikające z przepisów prawa,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ chorobie zawodowej, wynikające z przepisów prawa.

Dla:

- technik rybołówstwa morskiego, RYB.03. Pełnienie wachty morskiej i portowej na statku rybackim.

Branża spedycyjno-logistyczna (SPL)

Uczeń:

4) określa zagrożenia dla zdrowia i życia człowieka występujące w środowisku pracy oraz

sposoby zapobiegania im,

- wyjaśnia pojęcia: wypadek przy pracy, choroba zawodowa.

Wspólne dla:

- technik eksploatacji portów i terminali, SPL.02. Obsługa podróżnych w portach i terminalach,
- technik logistyki, SPL.01. Obsługa magazynów,
- technik spedytor, SPL.05. Organizacja transportu oraz obsługa klientów i kontrahentów.

Branża teleinformatyczna (INF), branża transportu drogowego (TDR), branża transportu kolejowego (TKO)

Uczeń:

3) opisuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,

- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy,
- wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który zachorował na chorobę zawodową,
- wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu choroby zawodowej.

Wspólne dla:

- technik informatyk, INF.02. Administracja i eksploatacja systemów komputerowych, urządzeń peryferyjnych i lokalnych sieci komputerowych, INF.03. Tworzenie i administrowanie stronami i aplikacjami internetowymi oraz bazami danych,
- technik teleinformatyk, INF.07. Montaż i konfiguracja lokalnych sieci komputerowych oraz administrowanie systemami operacyjnymi;
- mechanik pojazdów kolejowych, TKO.09. Wykonywanie robót związanych z utrzymaniem i naprawą pojazdów kolejowych,
- technik pojazdów kolejowych, TKO.09. Wykonywanie robót związanych z utrzymaniem i naprawą pojazdów kolejowych.

Dodatkowo: 4) określa skutki oddziaływania czynników szkodliwych na organizm człowieka

- wyjaśnia pojęcia: choroba zawodowa i wypadek przy pracy.

Wspólne dla:

- technik programista, INF.03. Tworzenie i administrowanie stronami i aplikacjami internetowymi oraz bazami danych, INF.04. Projektowanie, programowanie i testowanie aplikacji,
- technik telekomunikacji, INF.01. Montaż i utrzymanie torów telekomunikacyjnych oraz urządzeń abonenckich,
- technik tyfloinformatyk, INF.10. Obsługa oprogramowania i sprzętu informatycznego wspomagających użytkownika z niepełnosprawnością wzrokową,

- kierowca mechanik, TDR.01. Eksploatacja środków transportu drogowego,
- technik transportu drogowego, TDR.01. Eksploatacja środków transportu drogowego,
- monter nawierzchni kolejowej, TKO.01. Wykonywanie i utrzymywanie nawierzchni kolejowej i podtorza,
- technik automatyk sterowania ruchem kolejowym, TKO.02. Montaż i eksploatacja urządzeń i systemów sterowania ruchem kolejowym,
- technik budownictwa kolejowego, TKO.03. Organizacja robót związanych z budową i utrzymaniem dróg kolejowych,
- technik elektroenergetyk transportu szynowego, TKO.05. Montaż i eksploatacja sieci zasilających oraz trakcji elektrycznej.

Branża transportu lotniczego (TLO)

Uczeń:

- 2) charakteryzuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wskazuje prawa i obowiązki pracownika, który uległ wypadkowi przy pracy.

Wspólne dla:

- technik awionik, TLO.01. Wykonywanie obsługi technicznej wyposażenia awionicznego i elektrycznego statków powietrznych,
- technik mechanik lotniczy, TLO.03. Wykonywanie obsługi technicznej płatowca i jego instalacji oraz zespołu napędowego statków powietrznych,
- technik lotniskowych służb operacyjnych, TLO.02. Obsługa operacyjna portu lotniczego i współpraca ze służbami żeglugi powietrznej.

Branża transportu wodnego (TWO)

- 3) opisuje prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wymienia prawa i obowiązki pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
  - wymienia prawa i obowiązki pracownika w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Wspólne dla:

- monter budownictwa wodnego, TWO.01. Wykonywanie robót regulacyjnych i hydrotechnicznych,
- monter jachtów i łodzi, TWO.02. Montaż konstrukcji i wyposażenia jachtów i łodzi,
- monter kadłubów jednostek pływających, TWO.03. Wykonywanie i montaż elementów kadłuba jednostek pływających,
- technik budownictwa wodnego, TWO.01. Wykonywanie robót regulacyjnych i hydrotechnicznych,
- technik budowy jednostek pływających, TWO.03. Wykonywanie i montaż elementów kadłuba jednostek pływających,
- technik mechanik okrętowy, TWO.06. Organizacja i wykonywanie prac związanych z eksploatacją maszyn, urządzeń i instalacji okrętowych,
- technik nawigator morski, TWO.07. Pełnienie wachty morskiej i portowej,
- technik żeglugi śródlądowej, TWO.08. Planowanie i prowadzenie żeglugi po śródlądowych drogach wodnych i morskich wodach wewnętrznych,
- technik elektroautomatyk okrętowy, TWO.10. Montaż i uruchamianie systemów automatyki okrętowej.

Dodatkowo: 4) wskazuje rodzaje świadczeń z tytułu wypadku przy pracy,

5) wskazuje prawa pracownika, który zapadł na chorobę zawodową.

Dla:

- technik przemysłu jachtowego, TWO.02. Montaż konstrukcji i wyposażenia jachtów i łodzi.

Formy pracy, metody i techniki:

wykład, burza mózgów, dyskusja kierowana, praca w grupach, praca z tekstem, mapa myśli, gra dydaktyczna – quiz Kahoot, krzyżówka

Środki dydaktyczne:

rzutnik, komputer, urządzenia mobilne, internet, prezentacja multimedialna, film, materiały dla ucznia, duży arkusz papieru z przygotowaną mapą myśli, grube pisaki, przygotowany quiz Kahoot – zgodnie z instrukcją i gotowymi pytaniami (s. 22).

Czas trwania zajęć:

1 godzina lekcyjna

Uwagi:

Przygotowując się do lekcji, sprawdzamy, czy nie było zmian w przepisach. Scenariusz jest zgodny z przepisami obowiązującymi na dzień 1 września 2023 r.

Przed lekcją przygotowujemy salę lekcyjną – sprzęt do odtworzenia filmu i prezentacji, materiały do pracy dla uczniów. Jeżeli mapę myśli wykorzystamy do pracy w grupach, przygotowujemy salę lekcyjną do pracy w maksymalnie 5-osobowych grupach (klasę dzielimy na zespoły na początku lekcji). Zapoznajemy się z prezentacją i tekstami uzupełniającymi w materiałach dla ucznia, abyśmy mogli odwoływać się do nich w czasie lekcji. Lekcję realizujemy, dostosowując scenariusz do możliwości naszych uczniów. Przygotowujemy formularz quizu Kahoot zgodnie z instrukcją: pytania, czas na odpowiedź (pytania na s. 22). Ucznia, który prawidłowo i najszybciej odpowie na pytania, można nagrodzić oceną.

Przebieg zajęć:

Wyjaśniamy uczniom, że na najbliższych lekcjach zapoznamy się z tematyką ubezpieczeń społecznych.

Następnie zadajemy uczniom pytanie, czy wiedzą, jaka instytucja zajmuje się ubezpieczeniami społecznymi w Polsce. Uczniowie mogą wymienić nazwy komercyjnych firm ubezpieczeniowych. Odwołują się do wyniesionej z domu wiedzy w zakresie ubezpieczenia mieszkania czy samochodu. Jeżeli uczniowie nie wymienią Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, to robimy to my. Przypominamy także, że właśnie na tej i najbliższych lekcjach poznamy różnice między towarzystwami ubezpieczeniowymi a ZUS oraz zadania tej instytucji.

Na tej lekcji poznamy wiedzę uczniów o ubezpieczeniach społecznych. Możemy wykorzystać ich wypowiedzi, aby podkreślić różnicę między ubezpieczeniami społecznymi a innymi, np. ubezpieczeniem mieszkania, samochodu, na życie. Podkreślamy, że ubezpieczenia społeczne to system zagwarantowanych ustawowo świadczeń. Pokrywają one potrzeby wywołane przez zdarzenia losowe lub im podobne (np. choroba, wypadek przy pracy, niepełnosprawność, podeszły wiek). Ubezpieczenia społeczne to przejaw zbiorowej przeczności. Polega ona na tym, że ludzie gromadzą fundusze, aby następnie wypłacać z nich świadczenia tym, których dane zdarzenie rzeczywiście dotknęło. Ubezpieczenia społeczne różnią się od np. ubezpieczenia

mieszkania czy na życie chociażby tym, że są obowiązkowe (a więc powszechne), mają związek z pracą i społeczny cel, inaczej obliczane są składki i kto inny wypłaca świadczenie.

Na tę część lekcji przeznaczamy 5 min.

Przystępujemy do wykładu ilustrowanego prezentacją ▶ *Świadomy zawsze ubezpieczony*. Informujemy, że celem ubezpieczeń społecznych jest zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego oraz że ubezpieczenia nie są pomysłem świata współczesnego. Już nasi przodkowie podejmowali różne działania, które miały przynieść solidarną pomoc członkom wspólnoty i zabezpieczyć ich na przyszłość (film ▶ o historii ubezpieczeń). Prosimy uczniów, aby wypisali trzy najważniejsze informacje z filmu. Omawiamy odpowiedzi uczniów, a następnie kolejne slajdy. W czasie wykładu odwołujemy się do wcześniejszych wypowiedzi uczniów. Wyjaśniamy ideę ubezpieczeń społecznych, która zakłada, że potencjał i siła wspólnoty są większe niż indywidualne wysiłki jej członków. Każdy z nas w swoim życiu ponosi ryzyko niezdolności do pracy, ryzyko choroby czy wypadku przy pracy, a na pewno wszyscy się zestarzejemy. Im więcej osób tworzy wspólnotę i ponosi ciężar ryzyka ubezpieczeniowego, tym mniejszy jest indywidualny wysiłek. Prosimy uczniów o podanie innych przykładów społecznego wysiłku dla dobra jednostek. Należy też zaakcentować, że wspólnotę obowiązuje zasada solidarności. W zakresie ubezpieczeń ta zasada oznacza, że wszyscy płacą składki, wiedząc, że świadczenia dostaną tylko niektórzy. Możemy poprosić o przykład solidarności (lub samemu go podać) zaczerpnięty z nowo nabytych wiadomości bądź znany z prasy lub innych źródeł (np. akcje: sprzątanie świata, ratujemy foki, czytamy dzieciom, WOŚP). Podkreślamy, że składki na ubezpieczenia społeczne wpływają do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS, a nie ZUS). Zakład Ubezpieczeń Społecznych jako instytucja ma oddzielny budżet na swoją działalność.

Wyjaśniamy też uczniom, że ZUS wprawdzie pobiera składki na ubezpieczenie zdrowotne, lecz przekazuje je od razu do Narodowego Funduszu Zdrowia. To Narodowy Fundusz Zdrowia – a nie ZUS – zapewnia świadczenia opieki zdrowotnej.

Na tę część lekcji przeznaczamy 20 min.

Następnie prezentujemy film ▶ *Twoje życie – Twój wybór*. Prosimy uczniów, aby wypisali trzy najważniejsze wnioski z filmu. Omawiamy odpowiedzi uczniów.

W zależności od tempa lekcji i możliwości lokalowych korzystamy z mapy myśli w dwojaki sposób:

1. Praca w grupach: Zgodnie z poleceniem (ćwiczenie – mapa myśli, materiały dla ucznia, s. 12) uczniowie przygotowują na dużych arkuszach papieru podstawowe informacje o ZUS w formie mapy myśli – w oparciu o nasz wykład i wiedzę z tekstu 🗺️ *ZUS – czym jest i co robi* (materiały dla ucznia, s. 10). Możemy podzielić poszczególne zagadnienia, przydzielając po jednym lub po dwa dla jednej grupy. Po określonym czasie zespoły zawieszają swoje plakaty na ścianie. Jedna z grup omawia swoją mapę myśli, a pozostałe ewentualnie ją uzupełniają. Podkreślamy różnicę między Zakładem Ubezpieczeń Społecznych a Funduszem Ubezpieczeń Społecznych.
2. Praca z tekstem: Uczniowie, w oparciu o nasz wykład, wiedzę z tekstu 🗺️ *ZUS – czym jest i co robi* (materiały dla ucznia, s. 10) i swoje notatki, uzupełniają samodzielnie mapę myśli. Można to zadanie wykonać w parach. Po wyznaczonym czasie chętni uczniowie odczytują informacje ze swojej mapy myśli. Wspólnie formułujemy zdania tak, aby zapisy były prawdziwe. Można też na przygotowanym dużym arkuszu ze schematem mapy myśli wpisywać prawdziwe, podane przez uczniów zapisy. Warto poprosić ucznia o pomoc w zapisywaniu, wtedy będzie nam łatwiej zapanować nad proponowanymi zapisami.

Aby sprawdzić wiedzę uczniów, przeprowadzamy quiz Kahoot. Ucznia, który najszybciej i prawidłowo odpowie na pytania, nagradzamy oceną.

Prosimy uczniów, by przeczytali w domu teksty uzupełniające z materiałów dla ucznia „Czy wiesz, że ...”, s. 13–15 i rozwiązali krzyżówkę (s. 16), aby utrwalić najważniejsze informacje z lekcji. Krzyżówkę sprawdzamy na następnej lekcji.

Na tę część lekcji przeznaczamy 20 min.

Dla chętnych:

Prosimy uczniów, żeby na kolejną lekcję przygotowali hasła, które dokończą zdanie:

Ubezpieczenia społeczne są potrzebne, bo...

Najciekawsze, najtrafniejsze hasła uczniów możemy zapisać na dużych arkuszach papieru i zawiesić w sali lekcyjnej lub na korytarzu.

Spis materiałów do lekcji 1

materiały multimedialne:

- prezentacja *Świadomy zawsze ubezpieczony* (materiały dla nauczyciela, s. 8)
- film o historii ubezpieczeń
- film *Twoje życie – Twój wybór*

tekst informacyjny (materiały dla ucznia, s. 10–11)

- ZUS – czym jest i co robi?

Czy wiesz, że... (materiały dla ucznia, s. 13–15):

- ...ubezpieczenia społeczne są powszechne?
- ...istnieje ryzyko (nie)ubezpieczeniowe?
- ...pomoc społeczna ≠ ubezpieczenia społeczne?

materiały pomocnicze/ instruktażowe:

- mapa myśli – wypełniony schemat (materiały dla nauczyciela, s. 21)
- krzyżówka (materiały dla nauczyciela, s. 22)
- komiks (materiały dla ucznia, s. 17)
- link do strony gier i aplikacji technologii informacyjno-komunikacyjnej do wykorzystania na lekcji <https://getkahoot.com/>
- Kahoot! Instrukcja tworzenia i przeprowadzania gier (dostępna na stronie www.zus.pl w zakładce [Baza wiedzy] > [Edukacja])

pytania do quizu Kahoot:

1. Emerytury i renty są finansowane ze środków:

- ZUS.
- FUS.**
- NFZ.
- PZU.

2. Kto ustala zasady funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych?

- a) Prezes ZUS.
- b) Prezydent.
- c) Parlament.**
- d) Rząd.

3. Kto otrzymuje świadczenia chorobowe wypłacane przez ZUS?

- a) Tylko płatnicy składek.
- b) Wszyscy obywatele.
- c) Ubezpieczeni.**
- d) Tylko osoby, które skończyły 50 lat.

4. Ubezpieczenia społeczne nie obejmują:

- a) ubezpieczenia chorobowego;
- b) ubezpieczenia zdrowotnego;**
- c) ubezpieczenia emerytalnego;
- d) ubezpieczenia wypadkowego.

